

Anàlisi d'iniciatives d'alfabetització mediàtica entre centres escolars i mitjans de comunicació locals a Catalunya

CLÀUDIA GONZÁLEZ DEUMAL

Graduada en Periodisme per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

claudiag0497@gmail.com

CODI ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9965-9187>

Article rebut el 20/04/20 i acceptat el 18/06/20

Resum

Aquest article analitza iniciatives d'educació mediàtica del sistema educatiu i comunicatiu de Catalunya. L'objectiu és observar com es promou l'alfabetització mediàtica a les aules. Per això, s'han realitzat dos qüestionaris, que han respost 115 docents i deu responsables de mitjans de comunicació locals. Els resultats indiquen que els centres formatius acostumen a fer ús de mitjans escolars o locals amb una voluntat d'alfabetitzar en mitjans, tot i que no segueixen uns indicadors estàndard per assolir competències mediàtiques i emfasitzen més l'entreteniment de l'alumnat que l'aprenentatge crític de l'ús dels mitjans.

Paraules clau

Alfabetització mediàtica, educació, mitjans de comunicació locals, educació, Catalunya.

Abstract

This paper examines media education initiatives in the educational and media system of Catalonia. The purpose was to observe how media literacy is promoted in the classroom. To this end, two questionnaires were completed by 115 teachers and ten local media managers. The results show that the schools tended to use school or local media to teach media literacy, although they did not follow standard indicators to achieve media skills and placed greater emphasis on entertaining students than on critical learning about the use of the media.

Keywords

Media literacy, media education, local media, education, Catalonia.

1. Introducció

L'últim Estudi General de Mitjans (2020) calculava que, a partir dels 14 anys, la majoria d'internautes consumeixen continguts audiovisuals en línia. Majoritàriament, i en aquest ordre, vídeos, música i pel·lícules sense descarregar-se-les, i plataformes per veure films, sèries o emissions de televisió en diferit, entre altres. És a dir, espais on el llenguatge audiovisual té un paper fonamental en la transmissió de missatges que recorren l'univers digital des de la seva diversitat de pantalles, els quals poden influenciar la manera de concebre l'entorn sense informar de manera explícita (FERRÉS 2015).

En un entorn més digital que mai, en què infants i joves tenen accés a la xarxa —en molts casos directe i constant—, sorgeix el reclam d'una pedagogia mediàtica i informativa per alfabetitzar-los en els mitjans i en la cultura narrativa audiovisual, per minimitzar els riscos de manipulació des d'una perspectiva crítica en què l'individu és coneixedor de les estructures de poder, de les tècniques i dels elements que utilitzen els mitjans de comunicació i altres plataformes o canals comunicatius (MONTÓYA 2005).

En aquest context, l'alfabetització mediàtica i informativa (AMI) es presenta com un aprenentatge necessari per al desenvolupament individual i col·lectiu i per a la consolidació de la democràcia, en la mesura que proporciona a la ciutadania les eines per entendre el seu entorn sobredimensionat d'informació i per elaborar una visió i una anàlisi crítiques per prendre decisions personals. Segons l'informe *Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels*, coordinat per Paolo Celot i José Manuel Pérez Tornero i preparat per a la Comissió Europea (CE), l'alfabetització mediàtica "forma part dels drets fonamentals de cada ciutadà, en cada país del món, igual que la llibertat d'expressió i el dret a la informació" (CELOT I PÉREZ TORNERO 2009: 23).

En un panorama canviant com l'actual, la capacitat d'adaptabilitat a les noves praxis, tan volàtils amb la innovació tecnològica, és un repte que la Generalitat de Catalunya vincula a l'Agenda 2030, que també planteja fomentar "el treball en equip, la gestió de la informació, el pensament crític, la capacitat de comunicació i la resolució de problemes" (GENERALITAT DE CATALUNYA 2016: 10). De fet, el quart Objectiu de Desenvolupament Sostenible (ODS) marcat per l'Organització

de les Nacions Unides (ONU) a l'Agenda 2030 especifica que cal capacitar la ciutadania en les eines per gaudir de “vides saludables i plenes, prendre decisions informades i respondre als reptes globals”, tot fomentant la creativitat i el coneixement i l'adquisició de competències bàsiques, d'alfabetització i aritmètiques, habilitats analítiques i altres competències cognitives, interpersonals i d'alt nivell social (UNESCO 2015: 7, 48).

En aquest aspecte, es considera que l'alfabetització mediàtica hauria de ser part de la formació de cada individu per obtenir les habilitats i els nous aprenentatges que requereix la societat actual, on l'escola té un paper rellevant per la seva intrínseca funció social, ja que s'atorga responsabilitat i confiança a la institució com a espai d'aprenentatge sobre qüestions que infants i joves no poden adquirir a l'entorn familiar i que marquen el seu creixement. Com els col·legis, els mitjans de comunicació també comparteixen la voluntat d'educar o formar la societat per assolir un benefici comú a curt i llarg termini. Diríem que ambdues professions tenen la responsabilitat d'orientar la població de la millor manera possible. Així, s'albira una relació simbiòtica ideal per a la transmissió de coneixement i una possibilitat d'educar en comunicació arran de la seva comunitat.

L'objectiu d'aquest article és donar a conèixer la manera en què els centres escolars propicien l'AMI dins i fora de les aules. Es pretén també descriure com es gesten les activitats i interaccions entre els actors dins l'ecosistema educatiu català per al desenvolupament de l'esperit i l'actitud crítics de l'alumnat. A partir d'una laboriosa recerca (2019), s'ha elaborat una primera radiografia de les iniciatives en *media literacy* existents a Catalunya i s'han destacat els mètodes d'aprenentatge i les accions d'alguns centres escolars per oferir una mostra de la diversitat pedagògica, que té la finalitat d'aproximar-se a les fites que reclama l'entorn canviant per al desenvolupament d'infants i joves.

2. Estat de la qüestió

El concepte de *societat de la informació i la comunicació* va sorgir a la dècada de 1960 per explicar els fenòmens consegüents a la incorporació de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a la vida quotidiana, que han influenciat considerablement la manera d'entendre el món, de valorar la informació i d'integrar-la individualment i com a societat. Castells (2005) opina fins i tot que les tecnologies s'han convertit i “són la columna vertebral de la nostra societat” (pàg. 4). En altres paraules, segons aquest autor, les estructures socials s'organitzen de manera digital i el poder, de fet, està més a les xarxes que a les ciutats (CASTELLS I CARDOSO 1996).

En el nou entorn comunicatiu, al galop de les tecnologies i, per tant, també de la digitalització i de la instauració de les pantalles com un element més de la vida diària, l'AMI ja no només pren sentit, sinó que també agafa embranzida a nivell europeu, espanyol i català, com s'analitzarà en les pàgines següents.

Els organismes europeus ja van començar a implicar-se en la matèria amb la Declaració de Grünwald el 1982, en què se subratllava l'estreta relació entre l'educació i la comunicació. S'hi plantejava la necessitat que l'educació i els sistemes polítics anessin de bracet per fomentar la comprensió i la participació de la població en els fenòmens de la comunicació i en totes les seves formes, perquè els ciutadans esdevinguessin crítics i actius davant la incorporació de les tecnologies.

L'any 2000, el Consell Europeu de Lisboa identifica la societat del coneixement com a base per entendre l'economia vigent, perquè esdevingui competitiva i sostenible. Per això, considera que l'educació és un sector essencial per millorar el nivell i la qualitat del treball i que, en conseqüència, demana canvis i altres oportunitats formatives en els sistemes educatius, com “la promoció de noves competències bàsiques, en particular en les tecnologies de la informació” (PARLAMENT EUROPEU 2000). El precedent indica que el terme *competència* va néixer associat al domini laboral i que s'ha encaminat cap al món acadèmic fins a convertir-se en un concepte clau en les reformes educatives en gran part dels països de la Unió Europea (UE). En aquest sentit, Ferrés i Piscitelli (2012) recorden que ser competent no garanteix l'eficàcia professional, “sinó que potencia l'excel·lència personal”, i que “la competència mediàtica ha de contribuir a desenvolupar l'autonomia personal” de la ciutadania, “així com el seu compromís social i cultural” (pàg. 2).

Seguint la mateixa línia, la Comissió Europea defineix el terme *competència* com “una combinació de destreses, coneixements, aptituds i actituds, incloent la disposició per aprendre i saber com fer-ho” (COMISSIÓ EUROPEA 2004: 5). A aquesta valoració se suma la de Ferrés, Figueras-Maz, Masanet i Hafner (2015), que consideren que el pensament, la comprensió i l'anàlisi crítics són necessaris i cal tenir-los en compte com a competències, però, si es parla d'habilitats mediàtiques, troben fonamental arribar a l'actitud crítica, ja que és una predisposició a actuar.

Des d'una òptica escolar, Len Masterman (1983) considera que l'alumnat, per entendre la realitat que se'ls presenta des dels mitjans de comunicació, prèviament ha hagut d'entendre'ls. Per això, primer han d'aspirar a conèixer com funcionen els mitjans. D'acord amb David Buckingham (2004), l'educació mediàtica “és el procés d'ensenyar i aprendre sobre els mitjans de comunicació”, un coneixement per “desenvolupar tant la comprensió crítica com la participació activa”, la qual cosa “capacita els i les joves perquè, com a consumidors de mitjans, estiguin en condicions d'interpretar i valorar amb criteri els seus productes i, al mateix temps, els capacita per convertir-se ells i elles mateixos en productors de mitjans per dret propi”. Entre altres coses, destaca que no només ajuda a desenvolupar les capacitats crítiques del jovent, sinó també les creatives (BUCKINGHAM 2004: 21).

En aquest marc s'aprova la Directiva (UE) 2018/1808, que traça l'inici d'una trajectòria que pretén alfabetitzar en mitjans totes les generacions, amb la complicitat dels estats membres de la Unió Europea, els quals disposen de dos anys per fer-la arribar als seus ordenaments legals. A més a més, l'article 33

de la normativa recull que, a partir del 19 de desembre de 2022 i “posteriorment cada tres anys, la Comissió presentarà al Parlament Europeu, al Consell i al Comitè Econòmic i Social Europeu un informe sobre l'aplicació d'aquesta Directiva” (BOE 2018: 23).

Pel que fa a la legislació espanyola, emana la idea que l'alfabetització mediàtica hauria de fer-se present a escala estatal per mirar d'atènyer els objectius de la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE). El preàmbul de la Llei indica que “és necessari adquirir des d'edats primerenques competències transversals, com el pensament crític, la gestió de la diversitat, la creativitat o la capacitat de comunicar, i actituds clau com la confiança individual, l'entusiasme, la constància i l'acceptació del canvi”. Tanmateix, les assignatures d'educació en comunicació es presenten com a optatives o com a assignatures de lliure configuració autonòmica. Depèn de la regulació, si n'hi ha, i de la programació de l'oferta de l'Administració educativa de cada regió el fet que s'inclouï dins del pla d'estudis. Ara bé, segons la LOMCE, el professorat ha d'introduir coneixements audiovisuals en les matèries que imparteixen per evitar l'analfabetisme informatiu i digital.

En el cas de Catalunya, la Llei de l'audiovisual de 2005 decreta que la Generalitat ha de vetllar per la màxima competència comunicativa, comprensiva i expressiva en l'àmbit audiovisual i en el de les TIC. A més, a l'Estatut d'autonomia es considera que els poders públics “han de facilitar el coneixement de la societat de la informació i han d'impulsar l'accés a la comunicació i a les tecnologies de la informació” (BOE 2006: 15). A remolc de les normatives aprovades a diferents escales, el 2017 s'aprova el conveni de col·laboració entre l'Administració de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Ensenyament, i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), per al foment de l'alfabetització mediàtica en la comunitat educativa. Una de les actuacions que s'hi esmenta és la de promoure acords entre mitjans de comunicació audiovisuals i centres educatius propers, perquè els primers puguin compartir el seu coneixement, organitzar visites o produir i emetre microespais formatius amb l'alumnat. Arran del conveni neix, també el mateix any, el programa eduCAC, per “promoure l'educació mediàtica en àmbits formals i informals” (EDUCAC 2020), que, entre d'altres, també potencia la difusió d'eines i materials didàctics per al professorat i les famílies.

El reclam d'una pedagogia informativa no només s'està evidenciant amb normatives, declaracions o convenis, sinó que també comença a percebre's a nivell pràctic. Aquesta investigació es justifica perquè s'aprecia una preocupació per l'adquisició de competències mediàtiques en infants i joves, i per la percepció que existeix una tendència a educar en comunicació des dels centres escolars, els mitjans de comunicació locals i les entitats del sector educatiu i comunicatiu. Es busca donar resposta a una demanda didàctica, que ofereixi els coneixements a la població per tenir una opinió madura de la realitat i dels seus diferents llenguatges i que capaci les persones com a productores de contingut en l'entorn mediàtic i digital. Es tracta

d'un apoderament individual i col·lectiu davant dels mitjans d'informació com a “estratègia per consumir-los intel·ligentment, gaudir-ne i apropiari-nos d'ells a les nostres vides, per aprendre, conèixer i relacionar-nos” (Aguaded 2014: 1).

3. Metodologia

El mètode d'estudi ofereix l'anàlisi d'algunes iniciatives educatives a Catalunya promogudes per centres escolars en combinació, o no, amb altres agents que donen suport o propicien aquest tipus d'activitats. S'estructura mitjançant una sèrie de variables que mostren com diferents centres formatius combinen el currículum acadèmic amb el treball de competències mediàtiques. Per dur a terme la investigació, s'ha partit de la base de dades *La ràdio als centres*, publicada per la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya, que mostra un ventall de més de 100 ràdios escolars d'arreu del territori català, amb l'objectiu d'obtenir una primera aproximació als centres d'educació que fan pràctiques educatives a les aules. Arran d'aquesta font documental, s'han pogut tenir en compte les característiques individuals d'iniciatives reconegudes per la Generalitat de Catalunya.

Per obtenir una mostra més significativa, s'ha elaborat una enquesta en línia, enviada per correu electrònic i dirigida a tots els centres d'educació primària i secundària de Catalunya –i que el Departament d'Educació recull al portal web dels directors de centres educatius–, amb l'objectiu d'aconseguir una primera mostra qualitativa i quantitativa que permetés comparar les activitats educatives entre centres escolars. S'han focalitzat, primer, els aspectes identificatius: nom de l'escola o institut, localització, tipus de centre i propietat del servei. Seguidament, s'han considerat els ítems íntegrament relacionats amb la producció o aprenentatge de contingut mediàtic: nom i estat de la iniciativa, cursos en què es practica, programació, recursos i eines que s'utilitzen, i relació amb mitjans de comunicació. A més a més, s'ha demanat una descripció i una valoració de l'activitat. D'aquesta manera, durant el període entre l'inici i la finalització de l'enquesta (de desembre del 2018 a abril del 2019), el perfil que respon el qüestionari és personal docent. En total, s'ha rebut la participació de 115 persones directores o professores de centres educatius interessades en *media literacy* o a càrrec d'una iniciativa.

Amb les respostes del personal docent, entre el març i l'abril de 2020 es va enviar una segona enquesta per correu a 62 responsables de diferents mitjans de comunicació locals de Catalunya que sabem que tenen relació amb centres educatius. Deu persones van respondre el qüestionari. Com en el primer formulari, es va demanar la identificació de les persones enquestades i del seu lloc de treball. D'altra banda, es va preguntar pels cursos en què desenvolupen activitats, la programació, la tipologia de contingut que tracta l'alumnat i el seu grau de protagonisme, l'any en què entren en contacte amb centres educatius i les propostes que els ofereixen com a

mitjans de comunicació locals. També es va preguntar sobre les seves motivacions per establir un vincle amb centres formatius.

Les aportacions de les persones enquestades han ajudat a organitzar les pràctiques d'alfabetització mediàtica, recollides al final de l'article com a Annex 1, així com a contextualitzar els resultats i a comprendre els fenòmens de les iniciatives existents.

4. Resultats

S'ha observat que la combinació del currículum acadèmic amb les competències mediàtiques és diferent a cada centre escolar. Hi ha col·legis i instituts que opten per treballar-les a partir dels recursos propis i, d'aquesta manera, sorgeixen mitjans de comunicació escolars. Pel que fa als que es vinculen pròpiament a mitjans de comunicació municipals o generalistes per educar en comunicació, seguint la classificació de Deó (2000), hi ha tres tipus d'activitats des del punt de vista de la producció televisiva local, que poden extrapolar-se a programes radiofònics o a la premsa:

- Les **activitats de referència** són les que es defineixen pel fet de produir-se en un temps limitat i de manera puntual i anar dirigides a un grup molt concret. Les pràctiques més usuals són les següents: sortides als mitjans de comunicació, visites guiades, tallers o el treball de projecte. Ensenyen, sobretot, el funcionament intern del mitjà de comunicació, perquè el col·lectiu estudiantil conegui el mitjà també des d'una perspectiva tècnica o de producció.
- Les **activitats de suport didàctic** complementen i desenvolupen la feina acadèmica de l'alumnat. Se'ls avalua amb la pràctica, per exemple, de la realització d'un producte audiovisual o de premsa, per la qual cosa tenen una clara finalitat didàctica. Les temàtiques que poden abraçar són diverses, i la profunditat i la diversitat

de continguts que poden treballar està en funció de la complexitat dels exercicis que es proposen.

- Les **activitats d'integració** es defineixen per la participació directa de l'alumnat en la creació d'un producte periodístic. Solen realitzar-se periòdicament o de manera puntual, ja que la producció del contingut comporta més temps i dedicació. L'objectiu és apropar l'alumnat al món periodístic i mediàtic i la intenció d'aquestes col·laboracions és que puguin formar part dels continguts que ofereixen els mitjans de comunicació locals. Aprofitant que la col·laboració és més estreta i contínua, l'alumnat, coordinat pel professorat, pot dissenyar pràctiques de caràcter lúdic i didàctic.

Amb la metodologia emprada, s'han arribat a detectar 172 iniciatives d'educació mediàtica en col·legis i instituts de Catalunya similars a les presentades. En 139 de les iniciatives es té contacte amb mitjans locals per produir contingut o aproximar l'alumnat al món dels mitjans, i en 35 es treballa amb revistes, diaris, ràdios o televisions escolars de manera paral·lela o complementària a les activitats curriculars.

Des d'un punt de vista geogràfic, a Barcelona s'han localitzat 98 centres d'ensenyament que educomuniquen amb el suport d'un mitjà local; a Tarragona, 19; a Girona, 12, i a Lleida, 10. El Maresme és la comarca amb més nombre d'escoles de primària i secundària que realitzen iniciatives amb un mitjà municipal; concretament, n'hi ha 21, 12 de les quals provenen de Mataró, capital de la comarca (fig. 1).

En aquesta llista, en què Barcelona aglutina la majoria d'interaccions, cal tenir en compte que el nombre d'ofertes educatives és diferent a cada província. Aquest factor determina, en certa manera, la quantitat d'iniciatives que s'han pogut localitzar a cada zona. En ordre gradual, a Barcelona es concentren 489 centres escolars, és a dir, el 33,98% dels que hi ha a Catalunya; a Girona n'hi ha 347 (24,11%); a Tarragona, 343 (23,84%); i a Lleida, 260 (18,06%).

Figura 1. Llista de les iniciatives de centres educatius amb mitjans locals (per comarca)

Comarca	Total	Comarca	Total	Comarca	Total
Maresme	21	Alt Penedès	4	Pla de l'Estany	2
Vallès Oriental	19	Ribera d'Ebre	3	Tarragonès	2
Baix Llobregat	13	Alt Empordà	2	Alt Camp	1
Osona	11	Baix Camp	2	Baix Ebre	1
Vallès Occidental	11	Baix Empordà	2	Conca de Barberà	1
Barcelonès	9	Baix Penedès	2	La Garrotxa	1
Urgell	8	Berguedà	2	Moianès	1
Bages	7	Gironès	2	Noguera	1
El Priorat	7	La Selva	2	Segrià	1

Font: Elaboració pròpia.

Per tenir una valoració fidedigna de les dades quantitatives, s'han treballat meticulosament 115 iniciatives, extretes de les respostes de docents i responsables de mitjans de comunicació que han participat en l'enquesta. Es calcula que hi ha 46 centres que fan pràctiques educatives a educació infantil, 82 a primària, 27 a secundària –molts dels quals integren les diferents etapes educatives en el mateix centre–, 3 en un centre de màxima complexitat i un en un centre d'educació especial. D'aquests, 109 provenen d'un institut o col·legi públic, mentre que els 6 restants formen part d'una escola concertada. De totes les instruccions esmentades, la majoria té contacte amb un mitjà local audiovisual, de premsa escrita o digital. Representa el 86,9%. És a dir, 100 dels 115 casos que s'han tingut en compte en la investigació.

El gruix més important d'activitats en matèria de *media literacy* es presenta a l'escola pública en els nivells d'infantil i primària sense gaires diferències quantitatives. Per una banda, destaquen 46 centres d'instrucció infantil en què s'educa en mitjans a tots els cursos. Passa el mateix en tots els nivells de 44 col·legis de primària. En aquest cas, es troba més varietat de nivells que treballen les competències mediàtiques. Altres escoles opten per fer-ho en un, dos o tres cursos. Els més freqüents són els cursos de cicle superior, és a dir 5è i 6è, en què 12 centres es capbussen més en la matèria. Pel que fa a l'educació secundària obligatòria (ESO), hi ha 27 instituts on es fan pràctiques mediàtiques i comunicatives i, d'aquests, en 10 se'n fa a tots els cursos. D'aquests 10 instituts, també n'hi ha 7 que tenen en compte les competències mediàtiques a batxillerat, així com a l'Institut Icària (Barcelona) i a 5 cicles formatius, com a l'Institut Guillem Catà (Manresa).

Pel que fa als suports mediàtics més utilitzats, s'observen 82 experiències radiofòniques, 21 de televisives i 51 de premsa (considerant les publicacions de l'alumnat al bloc o al portal web de l'escola). Hi ha 21 iniciatives que són pròpiament de caràcter escolar, és a dir, no vinculades a un mitjà de comunicació extern al centre educatiu. D'aquestes, 14 tenen el seu propi diari o revista escolar, que publiquen digitalment en un bloc o al web de l'escola, i 9 fan servir els seus estudis de ràdio al centre. La freqüència de realització de les pràctiques educatives indica que en 30 dels 115 centres és setmanal i en 9 és trimestral i que hi ha 8 centres que ho presenten en el seu ADN diàriament. En la investigació, hi ha 28 centres que no defineixen amb precisió quin és el seu període d'activitat, perquè no el tenen establert.

Les primeres activitats mediàtiques que es revelen a les enquestes i que encara estan en actiu ens traslladen a la capital del Maresme, concretament a l'Escola Valldeima, a l'Escola Angeleta Ferrer i a Mataró Audiovisual. Aquests dos centres comencen a treballar amb projectes audiovisuals el curs 1999-2000 i, a partir del curs 2006-2007, s'enllacen amb la ràdio local de Mataró per posar en pràctica les competències curriculars –l'oral i l'escrita– i integrar l'ús de les TIC en els processos d'aprenentatge. En la mateixa línia, l'Escola Sant Isidre de Capçanes (el Priorat) realitza un programa amb Ràdio

Falset des de l'any 2000 i, més tard, el 2013, va eixamplar-se comunicativament amb la creació d'una revista escolar que encara es publica.

L'Escola Angeleta Ferrer és un cas clar que promou l'activitat d'integració al centre, i ho fa de manera transversal. En vista dels bons resultats i de l'acceptació obtinguts amb el projecte d'audiovisuals, van eixamplar els seus propòsits fins als estudis radiofònics del mitjà municipal. Des de 2006, és l'únic centre que cada trimestre realitza un programa a Mataró Audiovisual. Han incorporat la ràdio com a línia pedagògica des de P3 fins a 6è de primària amb el programa *Molinet de colors*, dins el marc de *Les escoles a la ràdio*. El 2007, el CAC va lliurar-los el premi El CAC a l'Escola, en la categoria d'educació primària, per les seves capacitats d'integració, treball i esforç i per tractar expressament la ràdio.

També es fan activitats educatives setmanals en altres centres d'ensenyament, com a l'Escola Sant Martí (Cerdanyola del Vallès), en què l'alumnat de 3r de primària realitza un programa a Cerdanyola Ràdio dins el projecte Cerdanyola Educa. A Figueres, l'alumnat de 6è de primària i de 3r i 4t d'ESO de l'escola concertada Escolàpies prepara dues seccions que s'emeten en el programa *Fem campana* de Ràdio Vilafant. L'Escola Sant Jordi (l'Ametlla de Mar) realitza *Sortim a l'escola*, un programa de participació en què l'alumnat explica projectes, sortides i altres iniciatives escolars que puguin ser d'interès, amb la veu de tot el col·lectiu estudiantil, des d'infantil fins a primària. D'altra banda, l'emissora local, La Cala RTV, els cedeix cada any un dia en què fan totes les seccions de la programació de l'emissora: "Avui la ràdio la fem naltros". Així mateix, amb una freqüència anual i de manera transversal, l'Escola Salvador Espriu (Granollers), projecta puntualment els seus treballs escolars a Vallès Oriental Televisió (VOTV) o al diari *El 9 +Petit*.

Un altre dels centres que utilitza els mitjans de comunicació per establir una metodologia pedagògica és l'Institut Giola, de Llinars del Vallès. Des de l'assignatura de llengua catalana, la periodista i professora Laura Ballesteró incentiva les tasques acadèmiques del grup d'estudiants de 1r d'ESO donant-los una vida més llarga: les peces periodístiques que tractin segons el contingut curricular i siguin de qualitat es podran publicar al mitjà digital local *El Punt Vallès* o a l'edició del Vallès Oriental d'*El 9 Nou*. Es tracta d'una activitat de suport didàctic que els permetria treballar en un context real.

Amb una línia de suport didàctic força semblant, però en l'àmbit televisiu, destacaríem el programa *El Cargol Noticiari*, fet per alumnes de 6è del CEIP Ronçana (Santa Eulàlia de Ronçana) i organitzat amb el Canal SET. En aquest últim cas, fa més de 25 anys que es produeix la interacció amb la televisió local per fomentar l'ús de la llengua catalana a partir de l'elaboració de notícies escolars, les quals són gravades, editades i muntades per l'equip de professionals de la televisió.

En una altra direcció semblant, l'Institut Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor) es va iniciar pròpiament en el món de la ràdio el curs 2018-2019 amb una optativa per a dos grups-classe de

3r d'ESO, és a dir, per a aproximadament quaranta alumnes. Amb la finalitat que adquireixin competències mediàtiques, el centre educatiu compta amb l'acompanyament de l'associació COMSOC-Comunicació Social, que utilitza la ràdio com a eina de comunicació i transformació social des de 2008 i s'emmarca en el món de l'educació en mitjans. La referència temàtica del programa té en compte els Objectius de Desenvolupament Sostenible inclosos per l'ONU a l'Agenda 2030, que l'alumnat tria. Sota aquest paraigua, el projecte el finança l'Ajuntament de Sant Antoni de Vilamajor i compta amb el suport de la Diputació de Barcelona.

A l'Institut Pere Vives i Vich (Igualada) també fan una optativa de ràdio, anomenada *Fem de reporters*, des de 2014. En aquest cas, amb l'objectiu de conèixer qüestions sobre el centre escolar i millorar les competències digitals i comunicatives amb l'elaboració de guions, entrevistes i notícies, que després enregistren i editen. D'altra banda, l'alumnat de 3r d'ESO visita els estudis de Catalunya Ràdio i de TV3 com a activitat de referència, tal com fa també l'Institut Giola a TV3.

Els mitjans de comunicació locals acostumen a ser el recurs i les eines per a molts centres educatius que potser no disposen dels béns necessaris per realitzar produccions complexes. Ho són, per exemple, per als tres centres educatius que acudeixen a l'emissora municipal de la Garriga, on fan programes propis, visites guiades, col·laboracions amb càpsules temàtiques i espais puntuals. Els seus estudis acullen aproximadament 200 alumnes amb l'objectiu de millorar el treball en grup, la lectura, les exposicions orals o el coneixement dels mitjans municipals. A Ràdio Tàrrrega també hi participen 8 centres educatius, en una iniciativa que es va encetar el 2013.

S'observa, doncs, que hi ha mitjans municipals que ofereixen i proposen activitats per a infants, adolescents i professorat amb una visió de servei públic, de proximitat i d'obertura a l'entorn. Ràdio Televisió Cardedeu convida els centres formatius a tres tipus d'activitats diferents per apropar l'alumnat al mitjà: visitar les instal·lacions per conèixer la història, els programes i la importància de l'entitat mediàtica, o a tallers més extensos en el temps per ensenyar els ítems necessaris perquè aprenguin i produeixin un informatiu o facin una entrevista i, d'aquesta manera, tinguin en compte els rols de cada membre a la televisió. Així mateix, la Televisió de Sant Cugat elabora el programa *Pica Lletres*, en què alumnes d'ESO posen a prova els seus coneixements sobre llengua catalana i organitzen activitats especials. Un al·licient per a les comunitats educatives, que poden accedir a l'oferta del mitjà.

L'Escola Gerbert d'Orlhac, per exemple, participa en tots els mitjans locals de la ciutat, és a dir, a Cugat Ràdio, a Cugat TV i al *TOT Sant Cugat* (premsa), on esporàdicament preparen entrevistes, debats o escrits. La directora de *Cugat.cat*, Mònica Lablanca, manifesta que la cooperació amb els centres els mostra una manera de treballar informació i periodisme "des del rigor i la professionalitat". A més de col·laborar amb els mitjans a escala local, Sara Laguna, directora de l'Escola Gerbert d'Orlhac, explica que també practiquen les

competències mediàtiques a nivell escolar amb mitjans propis. Setmanalment, i des de 2012, realitzen un taller de diari en diferents modalitats, que és on fan "més feina específica a nivell de comunicació", comenta Laguna.

Els casos anteriors mostren l'adaptabilitat dels centres formatius per incloure als horaris escolars l'aprenentatge en competències mediàtiques, així com el desig de crear entorns en què es pugui educar i la voluntat de cercar recursos per fer-ho possible. Cal apuntar que l'objectiu de cada pràctica d'educació en comunicació és diferent i, per tant, no quantificable. Tot i això, en els resultats de les enquestes s'albiren propòsits comuns en la majoria de centres educatius, que es desglossarien en el treball de les competències curriculars i de les socials. D'una banda, els centres tindrien en compte la incorporació de pràctiques educatives per treballar les habilitats lingüístiques –en especial, les orals i les escrites– i la comunicació interpersonal i intrapersonal, afavorir el treball en equip i l'AMI de l'alumnat, i eixamplar el seu coneixement cultural posant-los en contacte amb els mitjans de comunicació per despertar-los la curiositat sobre els mitjans, sobre temes d'actualitat o sobre l'entorn en què es desenvolupen.

D'altra banda, caldria destacar una voluntat lúdica i d'entreteniment en la producció, per potenciar també la creativitat i la veu de l'estudiant i per donar valor a les tasques que duen a terme a l'aula fent-les públiques. Es tracta de produccions que poden passar a formar part de les graelles de programació dels mitjans. Per exemple, quan l'alumnat de l'Escola Miquel Martí i Pol, de Barberà del Vallès, difon a l'emissora Ràdio Canet un projecte escolar d'interès per al poble o bé vol informar sobre un esdeveniment o una activitat organitzada pel centre.

5. Conclusions

L'article s'iniciava preguntant com es promou l'alfabetització mediàtica i informacional a les aules dels centres educatius de Catalunya, i la realitat és que les respostes són múltiples, d'acord amb el context i les capacitats administratives, tècniques i horàries de cada col·legi i institut, però presenten principis compartits.

Segons les dades obtingudes a les enquestes, el 94,7% de les 115 pràctiques educatives detectades es concentren en centres formatius públics i s'efectuen en les etapes d'educació infantil (53,9%) i primària (62,6%). De fet, pel que fa a l'educació infantil, 46 dels 62 centres realitzen alguna activitat d'alfabetització mediàtica a tots els cursos, de P3 a P5. En la mateixa línia, 43 dels 72 col·legis de primària en fan alguna a tots els nivells. La resta ho fan a un, dos o tres cursos, en funció de la disponibilitat i dels recursos necessaris.

Del conjunt dels 115 centres, 100 fan alguna activitat amb mitjans de comunicació locals amb la finalitat d'educar l'alumnat en mitjans o busquen l'ajut tècnic, de producció o d'acompanyament. Els resultats evidencien que, quan

s'experimenta una connexió entre els sistemes educatiu i comunicatiu, és perquè hi ha un interès a aproximar l'alumnat al domini dels mitjans, perquè adquireixin nous coneixements i tinguin contacte amb la realitat i perquè puguin dur a terme les tasques acadèmiques amb un caràcter més lúdic. S'estima, així, una implicació en la realització de pràctiques educomunicatives, però més des d'una perspectiva d'entreteniment que per promoure l'esperit i l'actitud crítics davant els mitjans de comunicació. Una part important dels programes utilitzen la producció mediàtica com un estímul o una eina per posar a prova les competències lingüístiques, orals i escrites, de l'alumnat o les habilitats socials –treballar en equip, aprendre a escoltar i a compartir i tenir responsabilitats i autonomia– o per conèixer més les TIC.

Ara bé, el fet que hi hagi una gran varietat de metodologies que combinen el currículum acadèmic amb la incorporació i el foment de les competències mediàtiques es relaciona amb la voluntat, les possibilitats i la creativitat individuals dels centres educatius i del personal docent per gestionar propostes formatives d'aquest caràcter. Dins les capacitats particulars, hi ha comunitats educatives que han articulat una línia pedagògica combinada amb la producció de contingut periodístic i de proximitat amb mitjans de comunicació locals. És el cas de l'Escola Angeleta Ferrer, que treballa en projectes audiovisuals des del curs 1999-2000 i té contacte amb Mataró Audiovisual des del curs 2006-2007 fins avui dia.

Sorgeix la idea que les iniciatives en alfabetització mediàtica que s'han distingit i han aportat un valor afegit a les tasques acadèmiques han pogut prolongar-se i prosperar. El programa *El Cargol Noticiari*, emès per Canal SET i realitzat per alumnes de 6è del CEIP Ronçana (Santa Eulàlia de Ronçana) des de fa més de 25 anys, i el programa radiofònic de l'Escola Sant Isidre de Capçanes (el Priorat) amb Ràdio Falset, que fan des de l'any 2000, són exemples d'èxit, que han sabut integrar les pràctiques educomunicatives i s'han refermat en la seva instauració. La posada en marxa d'activitats d'aquesta índole, però, beu de la complexitat que les escoles i instituts necessiten canvis estructurals i temps per adaptar-les. Per això, n'hi ha que presenten activitats puntuals i no tan prolongades ni difícils d'executar, seguint, això sí, una mateixa finalitat d'educar en mitjans des de camins paral·lels.

Per tenir suport professional i tirar endavant iniciatives de *media literacy*, segons que es pot deduir, els centres educatius acostumen a fer ús de mitjans de comunicació escolars o locals amb una voluntat d'alfabetitzar en mitjans, tot i que cada comunitat educativa fa servir línies pedagògiques diferents i no se segueixen uns paràmetres concrets que defineixin l'assoliment de competències mediàtiques en el sentit que es proposa des de la Unió Europea, la UNESCO o els ODS de l'Agenda 2030. En qualsevol cas, el que sí que s'aprecia és la satisfacció de l'alumnat en realitzar activitats amb caràcter educomunicatiu, entre les quals destaquen sobretot les que prenen sentit quan les feines s'exterioritzen o les que inclouen sortides per conèixer

els mitjans de comunicació, amb un motiu més vivencial.

Pel que fa a la tipologia de continguts que publiquen en televisió, ràdio o premsa (en paper o digital), les temàtiques que poden abraçar són diverses. Destaquen les de l'àmbit escolar, d'interès local, d'actualitat o de cultura general que puguin complementar les dimensions curriculars. També es troben iniciatives molt específiques, com la de l'Institut Vilamajor, en què fan ràdio escolar desenvolupant alguns dels Objectius de Desenvolupament Sostenible que estableix l'Agenda 2030.

Fent referència a la fita formalitzada per l'ONU, i d'acord amb l'ODS de garantir una educació de qualitat, es desprèn la idea que caldria replantejar l'educació adaptant-la als canvis socials i comunicatius que comporta la innovació tecnològica. En aquest cas, la implementació de metodologies que tenen en compte l'AMI i l'ensenyament sobre les TIC a les aules no deixa de ser un repte, que es comença a manifestar en vista dels resultats presentats.

A tall de síntesi, diríem que l'impuls d'iniciatives es manifesta arran de les normatives més recents sobre *media literacy*, entre les quals destaca la Directiva 2018/1808 a escala europea, la LOMCE de l'Estat espanyol i la Llei catalana de l'audiovisual de 2005, de la qual deriva el conveni de col·laboració entre el Departament d'Ensenyament i el CAC de l'any 2017. La crida legislativa a l'organització de programes d'ensenyament i d'aprenentatge educomunicatius hauria motoritzat les pràctiques en comunicació que, ara com ara, emergeixen de manera voluntària en forma d'optativa, de manera transversal a tots els nivells o en cursos concrets. Per no perdre l'ocasió d'educar en mitjans, els centres formatius es coordinen amb mitjans de comunicació, o conceben ràdios, televisions, diaris i revistes escolars, que piquen l'ullet a l'alfabetització mediàtica pel progrés social i la responsabilitat ciutadana de les futures generacions.

Finalment, l'ús dels mitjans en l'àmbit educatiu no només ha de tenir una dimensió formativa, sinó que també ha d'aportar als alumnes les eines per a una educació crítica dels mitjans de comunicació, i no tan sols dels tradicionals, sinó també d'internet i les xarxes socials. Tanmateix, això requeriria una altra investigació, centrada en el règim i l'ús d'internet dels infants i adolescents.

Nota

Aquest article parteix de la informació recollida en un treball de final de grau de periodisme realitzat per l'autora. El treball va ser dirigit per Norminanda Montoya, professora titular a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), i per Sylvia Montilla, cap de la Unitat de Recerca, Estudis i Publicacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC). L'obra està disponible íntegrament al Dipòsit Digital de Documents de la UAB:

https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2019/218156/TFG_Gonzalez_Deumal_Claudia.pdf

Annex 1. Centres escolars amb pràctiques educomunicatives. Mostra analitzada

Centre educatiu	Mitjà de comunicació	Ciutat	Comarca
Escola Eladi Homs	Ràdio, Premsa, Internet	Valls	Alt Camp
Escolàpies Figueres	Ràdio	Figueres	Alt Empordà
Escola Maria Pagès i Trayter	Premsa	Ordís	Alt Empordà
Escola Puig Segalar	Premsa	Viladamant	Alt Empordà
Escola Sol i Vent	Ràdio, Internet	Vilafant	Alt Empordà
Institut Gelida	Ràdio	Gelida	Alt Penedès
Escola Intermunicipal del Penedès	Ràdio	Sant Sadurn d'Anoia	Alt Penedès
Escola Subirats	Premsa	Subirats	Alt Penedès
Institut Alt Penedès	Premsa	Vilafranca del Penedès	Alt Penedès
Escola de Maians	Ràdio	Castellfollit del Boix	Bages
Escola Sant Miquel	Premsa	Castellgalí	Bages
Institut Guillem Catà	Premsa, Internet, Televisió	Manresa	Bages
Escola Pla del Puig	Ràdio	Sant Fruitós de Bages	Bages
Escola Sant Vicenç	Premsa, Internet	Sant Vicenç de Castellet	Bages
Escola La Serreta	Ràdio	Santpedor	Bages
Escola Riu d'Or	Ràdio, Internet	Santpedor	Bages
Escola Els Ganxets	Ràdio, Premsa, Internet	Reus	Baix Camp
Institut Escola Pi del Burgar	Premsa	Reus	Baix Camp
Escola Mestral	Ràdio, Televisió, Premsa, Internet	Vandellòs i L'Hospitalet de l'Infant	Baix Camp
Escola Font de l'Arc	Premsa	Vilanova d'Escornalbou	Baix Camp
Escola Sant Jordi	Ràdio	L'Ametlla de Mar	Baix Ebre
Escola Fanals d'Aro	Ràdio, Televisió, Premsa, Internet	Castell - Platja d'Aro	Baix Empordà
Escola Guillem de Montgrí	Ràdio	Torroella de Montgrí	Baix Empordà
Escola Frangoal	Ràdio	Castelldefels	Baix Llobregat
Institut Joanot Martorell	Ràdio	Esplugues de Llobregat	Baix Llobregat
Escola Can Vidalet	Ràdio	Esplugues de Llobregat	Baix Llobregat
Col·legi Sagrada Família	Premsa	Gavà	Baix Llobregat
Col·legi Sant Josep	Ràdio, Televisió, Internet	Sant Boi de Llobregat	Baix Llobregat
Escola Pompeu Fabra	Premsa, Internet	Cunit	Baix Penedès
Institut Ernest Lluch i Martín	Ràdio	Cunit	Baix Penedès
Escola Angels Garriga	Ràdio	El Vendrell	Baix Penedès
Escola Llibertat	Televisió	Badalona	Barcelonès
Institut Barres i Ones	Premsa	Badalona	Barcelonès
Escola Jaume I	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Escola Seat	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Escola Sagrada Família	Televisió	Barcelona	Barcelonès
Institut El Cairat	Ràdio, Televisió	Badalona	Barcelonès
Institut Icària	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Institut Escola El Til·ler	Ràdio, Premsa	Barcelona	Barcelonès
Escola Mossèn Jacint Verdaguer	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Escola Collaso i Gil	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Institut Príncep de Girona	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Escola El Sagrer	Ràdio	Barcelona	Barcelonès
Escola Barrufet	Ràdio, Premsa	Barcelona	Barcelonès
Escola Joaquim Ruyra	Ràdio, Premsa	L'Hospitalet de Llobregat	Barcelonès
Escola Santa Maria d'Avià	Ràdio	Avià	Berguedà
Escola Sant Joan	Televisió	Berga	Berguedà
Escola Olvan	Premsa	Olvan	Berguedà
Institut de Puig-reig	Ràdio	Puig-reig	Berguedà
Escola Valldemur	Ràdio	Barberà de la Conca	Conca de Barberà
Escola Llebetx	Premsa, Internet	Vilanova i la Geltrú	Garraf
Institut de Celrà	Ràdio	Celrà	Gironès
Escola Puig de les Cadiretes	Televisió, Internet	Llagostera	Gironès
Escola Castellum	Ràdio, Premsa	Sant Julià de Ramis	Gironès
Institut Pere Vives i Vich	Ràdio	Igualada	L'Anoia
Escola de Ciutadilla	Ràdio, Premsa	Ciutadilla	L'Urgell
Escola Malagrida	Premsa	Olot	La Garrotxa

Annex 1. Centres escolars amb pràctiques educatives. Mostra analitzada (continuació)

Institut La Garrotxa	Ràdio, Televisió, Premsa	Olot	La Garrotxa
Escola Joaquim Ruyra	Ràdio	Blanes	La Selva
Institut Escola Lloret de Mar	Ràdio, Televisió, Premsa, Internet	Lloret de Mar	La Selva
Escola Sant Martí	Ràdio	Arenys de Munt	Maresme
FEDAC Canet	Ràdio	Canet de Mar	Maresme
Escola Turó del Drac	Ràdio	Canet de Mar	Maresme
Escola Joan Coromines	Ràdio	Mataró	Maresme
Escola Valldemia	Ràdio	Mataró	Maresme
Escola Antoni Doltra	Ràdio	Pineda de Mar	Maresme
Escola La Lió	Ràdio	Premià de Mar	Maresme
Escola El Dofí	Ràdio	Premià de Mar	Maresme
Escola Dones d'Aigua	Ràdio, Premsa	Sant Iscle de Vallalta	Maresme
Escola Ignasi Iglesias	Ràdio	Tordera	Maresme
Institut Jaume Almera	Ràdio, Televisió, Premsa, Internet	Vilassar de Dalt	Maresme
Institut Moianès	Ràdio, Premsa	Moià	Moianès
Escola Jaume I	Premsa	La Sénia	Montsià
Escola Alfred Potrony	Ràdio, Televisió, Premsa	Tèrmens	Noguera
Escola Salvador Espriu	Premsa, Internet	Vallfogona de Balaguer	Noguera
Escola Puig-Agut	Ràdio, Premsa	Manlleu	Osona
Escola Muntanyola	Premsa, Internet	Muntanyola	Osona
Escola Lluçanès	Radio	Prats de Lluçanès	Osona
Escola Mare de Déu del Sòl del Pont	Ràdio, Premsa	Roda de Ter	Osona
Escola Les Pinediques	Ràdio, Televisió	Taradell	Osona
Escola Camins	Ràdio, Televisió	Banyoles	Pla de l'Estany
Escola Baldiri Reixac	Ràdio	Banyoles	Pla de l'Estany
Escola Sant Isidre	Ràdio, Premsa	Capçanes	Priorat
Escola Polinyà	Televisió, Premsa, Internet	Polinyà	Ribera Baixa
Escola Sant Miquel	Televisió	Ascó	Ribera d'Ebre
Escola Lluís Viñas Viñoles	Ràdio	Móra d'Ebre	Ribera d'Ebre
Institut Escola 3 d'Abril	Televisió	Móra la Nova	Ribera d'Ebre
Escola Antoni Bergós	Ràdio, Internet	Lleida	Segrià
Escola Europa	Premsa	Salou	Tarragonès
Escola Santa Maria del Mar	Ràdio	Salou	Tarragonès
Escola Saavedra	Ràdio	Tarragona	Tarragonès
Escola Cal·lípolis	Premsa	Vilaseca	Tarragonès
Institut Manuel de Pedrolo	Premsa, Internet	Tàrrrega	Urgell
Escola Maria-Mercè Marçal	Ràdio, Premsa, Internet	Tàrrrega	Urgell
Escola La Jota	Ràdio, Internet	Badia del Vallès	Vallès Occidental
Escola Miquel Martí i Pol	Ràdio, Premsa, Internet	Barberà del Vallès	Vallès Occidental
Escola Emili Carles Tolrà	Ràdio, Premsa, Internet	Castellar del Vallès	Vallès Occidental
Escola Les Fontetes	Ràdio	Cerdanyola	Vallès Occidental
Escola Sant Martí	Ràdio	Cerdanyola	Vallès Occidental
Escola Font Freda	Ràdio, Premsa	Montcada i Reixac	Vallès Occidental
Escola Mitja Costa	Ràdio	Montcada i Reixac	Vallès Occidental
Escola Catalunya	Ràdio	Sabadell	Vallès Occidental
Institut Leonardo da Vinci	Ràdio	Sant Cugat del Vallès	Vallès Occidental
Escola Gerbert d'Orlhac	Ràdio, Televisió, Premsa	Sant Cugat del Vallès	Vallès Occidental
Escola Els Pinetons	Ràdio	La Garriga	Vallès Oriental
Escola Salvador Espriu	Televisió, Premsa	Granollers	Vallès Oriental
Institut Giola	Premsa, Internet	Llinars del Vallès	Vallès Oriental
Escola Federico García Lorca	Premsa	Mollet del Vallès	Vallès Oriental
Col·legi Lestonnac	Televisió, Ràdio, Premsa	Mollet del Vallès	Vallès Oriental
Escola Can Parera	Premsa	Montornès del Vallès	Vallès Oriental
Institut Marta Mata	Ràdio, Internet	Montornès del Vallès	Vallès Oriental
Institut Vilamajor	Ràdio	Sant Antoni de Vilamajor	Vallès Oriental
Escola Matagalls	Ràdio, Internet	Santa Maria de Palautordera	Vallès Oriental
Institut Eugeni Xammar	Ràdio	L'Ametlla del Vallès	Vallès Oriental

Font: Elaboració pròpia.

Referències

- AGUADED, I. "Desde la infoxicación al derecho a la comunicación". *Comunicar*, 2014. núm. 42, 7-8. ISSN 1134-3478.
- AIMC. *Marco general de los medios en España*. Madrid: AIMC, 2020. [Consulta: 11 d'abril del 2020]
- BUCKINGHAM, D. *Educación en medios: alfabetización, aprendizaje y cultura contemporánea*. Barcelona: Paidós Ibérica, 2004.
- CAPDEVILA, C. *Educar millor. Onze converses per acompanyar famílies i mestres*. Barcelona: Arcàdia, 2015.
- CASTELLS, M.; CARDOSO, G. *The Network society: from knowledge to policy*. Washington, D.C.: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 2005.
- CATALUNYA. Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya. DOGC, núm. 4543, del 3 de gener de 2006, núm. 4543.
- CELOT, P., PÉREZ-TORNERO, J.M. *Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels*. Brussel·les: Comissió Europea, 2009.
- COMISSIÓ EUROPEA. *Competencias clave para un aprendizaje a lo largo de la vida un marco europeo de referencia*. Brussel·les: Comissió Europea, Direcció general d'Educació i Cultura, 2004.
- CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA. *Acord 45/2017, de 24 de maig, pel qual s'aprova el conveni marc de col·laboració entre l'Administració de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Ensenyament, i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 7411.
- DEÓ, F.-J. *Educació i Televisió Local*. Barcelona: Mitjans i Fundació Jaume Bofill, 2000.
- EDUCAC. *Què és eduCAC?* [En línia]. <<https://www.educac.cat/que-educac>> [Consulta: 17 d'abril del 2020].
- ESPANYA. Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Boletín Oficial del Estado, núm. 172.
- ESPANYA. Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. BOE. Suplement en llengua catalana, núm. 295, del 10 de desembre de 2013.
- EUROPA. *Directiva (UE) 2018/1808 del Parlamento Europeu y del Consejo, de 14 de noviembre de 2018*. [En línia]. <<https://www.boe.es/doue/2018/303/L00069-00092.pdf>> [Consulta: 15 d'abril del 2020].
- FERRÉS, J.; FIGUERAS-MAZ, M.; MASANET, M. J.; HAFNER, A. "Revisió dels paràmetres que regeixen l'educació mediàtica". Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), 2017.
- FERRÉS, J.; PISCITELLI, A. "La competencia mediática: propuesta articulada de dimensiones e indicadores". *Comunicar*, vol XIX, 2012, núm. 38, 75-82.
- GARCÍA, A. "Educación y comunicación". Ponència Inaugural de les Jornades de Formació del Professorat. Govern de Cantabria, Conselleria d'Educació i Joventut. Direcció General de Joventut, 2001.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Agenda 2030: Transformar Catalunya, millorar el món*. [En línia] <<http://cads.gencat.cat/>> Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2016. [Consulta: 13 juny de 2020].
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Les Ràdios al centre*. [En línia] <http://xtec.gencat.cat/ca/recursos/media/radio/radio_centres/>. XTEC-Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. [Consulta: 13 juny de 2020].
- GUTIÉRREZ, A.; TYNER, K. "Alfabetización mediática en contextos múltiples". *Comunicar*, 2012. Vol. XIX, núm. 38.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. *Encuesta sobre Equipamiento y Uso de Tecnologías de Información y Comunicación en los Hogares*. Nota de premsa [En línia]. INE, 2019. <https://www.ine.es/prensa/tich_2019.pdf> [Consulta: 13 d'abril de 2020].
- LICERAS, A. "Los medios de comunicación de masas, educación informal y aprendizajes sociales". *IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, núm. 46, 2005, 109-124.
- MASTERMAN, L. "La educación en materia de comunicación: problemas teóricos y posibilidades concretas". *Perspectivas*, Vol. XIII, 1983, núm. 2. 191-200.
- MONTOYA, N. *La comunicación audiovisual en la educación*. Madrid: Editorial Laberinto, 2005.
- PARLAMENT EUROPEU. Consejo Europeo de Lisboa 23 y 24 de marzo 2000. [En línia] Brussel·les: Parlament Europeu, 2000. <https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_es.htm#/>. [Consulta: 13 juny de 2020].
- PÉREZ RODRÍGUEZ, M.A. "Declaración de UNESCO en Grünwald (Alemania)". *Comunicar*, Vol. XV, 2007, núm. 28, 122-125.
- UNESCO. *Alfabetización Mediática e informacional: curriculum para profesores*. [En línia]. 2011. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002160/216099S.pdf>> [Consulta: 14 d'abril de 2020].
- UNESCO. *Declaración de Grünwald sobre la educación relativa a los medios de comunicación*. [En línia]. UNESCO, 1982. <<https://bit.ly/32JiiO4>> [Consulta: 15 juny de 2020].
- UNESCO. *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. [En línia] <<http://uis.unesco.org/>> UNESCO, 2015. [Consulta: 13 juny del 2020].

UNIVERSIDAD INTERNACIONAL VALENCIANA. *Desarrollo cognitivo, emocional y social en la etapa infantil. La necesidad de psicoterapia* [En línia]. València: Universidad Internacional de Valencia, 2014. <<https://www.universidadviu.es/desarrollo-cognitivo-emocional-y-social-en-la-etapa-infantil-la-necesidad-de-psicoterapia/>> [Consulta: 13 d'abril de 2020].

Webs

CERDANYOLA INFO. (2018). "S'inicien les gravacions de programes escolars a Cerdanyola Ràdio". [En línia] Cerdanyola.Info, 2018 <<http://cerdanyola.info/societat/sinicien-les-gravacions-de-programes-escolars-a-cerdanyola-radio/>> [Consulta: 12 juny de 2020].

CUGAT MÈDIA. "Pica lletres". [En línia] <<https://www.cugat.cat/tv/escoles/picalletres>> [Consulta: 12 juny de 2020].

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. *Directoris de centres educatius*. [En línia] <<http://ensenyament.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/directoris-centres/>> . [Consulta: 11 juny de 2020].

ESCOLA RONÇANA. "El Cargol Noticiari". [En línia] <<https://agora.xtec.cat/escolaroncana/projectes-pedagogics/cargol-noticiari/>> [Consulta: 12 juny de 2020].

ESCOLA ANGELETA FERRER. "Ràdio". [En línia] <<http://www.angeletaferrer.org/index.php/radio>> [Consulta: 12 juny de 2020].

LA CALA RTV. "Arxius de Avui la ràdio la fem natros". [En línia] La Cala RTV, 2020 <<https://www.lacalartv.cat/cat/mes-programes/especials/avui-la-radio-la-fem-naltros/>> [Consulta: 12 juny de 2020].

RÀDIO VILAFANT. "Fem Campana". [En línia] Ràdio Vilafant, 2020 <<https://www.radiovilafant.net/fem-campana/>> [Consulta: 12 juny de 2020].